

Alla tjänar på bastjänstgöring

Allmäntjänstgöringen (AT) infördes 1969 och är mycket uppskattad av både läkarprofessionen och arbetsgivare. Den fyller en angelägen funktion som introduktion till svensk hälso- och sjukvård och till arbetsmarknaden.

AT har en ytterst viktig funktion för myndigheten då tjänstgöringen är legitimationsgrundande. I och med legitimationen går staten i god för yrkesutövaren och garanterar att läkaren håller en viss nivå på sin kunskap och sitt yrkesutövande. Inte sällan stannar läkare kvar på den ort där de har gjort AT. Tjänstgöringen fungerar som en rekryteringsbas för huvudmännen.

AT innebär att läkaren får en fot in på arbetsmarknaden. Många kolleger med utbildning från andra länder framhåller just rekryteringsaspekterna samt nyttan av att få lära sig hur det svenska systemet fungerar med intygsskrivande, kommunikation med Försäkringskassan och andra myndigheter med mera.

Tyvärr är systemet inte öppet för alla läkare. I dag finns en betydande andel läkare som inte får göra AT, trots att både läkare och arbetsgivare ser behoven. När AT utformades på 1960-talet förutsågs inte dagens situation med stor rörlighet över gränserna och att en stor del av läkarkåren skulle utbildas i andra länder.

Enbart läkare utbildade i Sverige eller i annat EU/EES-land som har motsvarande tjänstgöring samt läkare utbildade i tredje land där Socialstyrelsen föreskriver AT har möjlighet att genomgå AT. Den stora gruppen legitimerade läkare från andra EU/EES-länder är således uteslagna från systemet. Det beror på att det inte är möjligt att anställa någon som har legitimation på ett förordnande som ska leda till legitimation.

Sedan 2009 utfärdas årligen fler legitimationer i Sverige till läkare med legitimation från annat EU/EES-land än det finns läkare som utbildas i Sverige. Det innebär två nästan lika stora grupper, där den ena gruppen saknar tillgång till en mycket uppskattad introduktion till arbetet med en påbörjad specialisering direkt efteråt.

Den andra gruppen går vägen via AT, i regel efter en längre tids vikarierande, och kommer ut på arbetsmarknaden uppemot flera år senare. Systemet ger sålunda olika förutsättningar på arbetsmarknaden beroende på i vilket land läkarna är utbildade.

Läkarförbundet anser att alla läkare – oberoende av var utbildningen skett – bör ha liknande förutsättningar på arbetsmarknaden. Om systemet inte tillåter att läkare med legitimation från annat EU/EES-land får göra AT så bör systemet ändras så att en likvärdig introduktion för alla läkare görs möjlig.

Den pågående översynen av läkarutbildningen öppnar för ändringar av systemet. Läkarförbundet anser att AT:s viktiga funktion behöver bevaras samtidigt som systemet utvecklas. Läkarförbundet föreslår att det inrättas en ettårig gemensam bastjänstgöring (BasT) som introduktion till arbetet inom hälso- och sjukvården.

Genom att förlägga tjänsten efter legitimationen får alla läkare genomgå denna oberoende av i vilket land legitimationen utfärdades. Tjänstgöringen ska vara en obligatorisk tjänst inför vidare specialisering. Alla läkare ges därmed liknande förutsättningar och kunskapsbas. Under BasT ska läkarna tillägna sig kunskap om exempelvis sjukvårdens organisation, hur kontakten med myndigheter fungerar och hur intyg ska hanteras.

BasT ska sökas individuellt som en tjänst, inte fördelas centralt eller via lottning. Läkarförbundet ser en fördel i att BasT blir en renodlad tjänst som regleras av arbetsmarknadens regelverk. I dag är AT både tjänst och utbildning; därför råder oklarhet om det är högskoleförordningens eller arbetsmarknadens regelverk som gäller.

Ansvaret för att utforma föreskrifter för BasT föreslås ligga på Socialstyrelsen. Det nationella rådet för läkares ST bör få ett utvidgat uppdrag som också omfattar BasT.

Ett problem med dagens system är flaskhalsen mellan läkarexamen och AT som fylls av osäkra vikariat som inte kan tillgodoräknas inom ramen för ST. Läkarutbildningen måste i högre mån ses som en sammanhängande process från grundutbildningen tills läkaren avslutar sin yrkesverksamhet.

Systemet måste bygga på att kompetensutvecklingen sker systematiskt för att undvika upprepade kompetensmål och flaskhalsar. Dessa brister innebär både dålig samhällsekonomi och orimligheter för individen.

Ett nytt system behöver också utformas så att rätt dimensionering av bastjänster säkras. ■

»Läkarförbundet föreslår att det inrättas en ettårig gemensam bastjänstgöring (BasT) som introduktion till arbetet inom hälso- och sjukvården.«

Heidi Stensmyren
förste vice ordförande
i Läkarförbundet
heidi.stensmyren@slf.se

Eva Engström
ordförande i Läkarförbundets
utbildnings- och forskningsdelegation
eva.engstrom@slf.se

Varje vecka skriver representanter för Sveriges Läkarförbund.